

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Některé aspekty dovolání v trestním řízení

Dovolání v trestním řízení představuje do jisté míry kontroverzní právní institut. Někteří aplikátoři práva dokonce tento mimořádný opravný prostředek, a to především díky restriktivnímu výkladu dovolacích důvodů Nejvyšším soudem,^[1] považují za takřka „bezzubý“, neboť prakticky nepřipouští nápravu případných skutkových vad.

V souvislosti s výše uvedeným je však třeba poznamenat, že od zavedení institutu dovolání do našeho právního pořádku postupně dochází, zejména pod vlivem rozhodovací praxe Ústavního soudu^[2], k určité změně, resp. modifikaci výkladu některých dovolacích důvodů ze strany soudu Nejvyššího. Značné pozornosti se pak dostává zejména ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, které umožňuje podat dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení skutku či jiného nesprávného hmotně právního posouzení.^[3] K této problematice se dnes tedy vztahuje bohatá judikatura Nejvyššího i Ústavního soudu, přičemž prvně jmenovaný od jisté doby připouští, že v některých krajních případech je možno napadat také skutková zjištění soudu prvního či druhého stupně, pokud se jedná o tzv. extrémní rozpor (nesoulad) mezi fakticky provedeným dokazováním a skutkovými zjištěními (závěry) soudů.^[4] Z takovýchto extrémně rozporných skutkových zjištění totiž přirozeně vyplývají i vadné právní závěry.

V současné době je významná část dovolání podávána právě ze shora uváděného důvodu, přičemž dovolatelé se pokouší napadat nesprávná skutková zjištění soudů a s tím se pojící procesní pochybení. Často je vytýkáno nerespektování základních zásad trestního řízení, například zásady materiální pravdy (§ 2 odst. 5 věta první tr. řádu), zásady volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu) nebo principu presumpce nevinny a z něj vyplývajícího pravidla in dubio pro reo (§ 2 odst. 2 tr. řádu)^[5]. Výjimečné nejsou ani námitky týkající se porušení ustanovení o odůvodnění soudního rozhodnutí (§ 125 odst. 1 a 134 odst. 2 tr. řádu). Dovolání je pak vystavěno na ryze procesním základě, což neodpovídá žádnému dovolacímu důvodu, který by byl v zákoně vyjádřen *expressis verbis*. Navíc je nutno přisvědčit názoru Nejvyššího soudu, že významná část dovolání, ve kterých jsou namítány procesní a skutkové vady, jsou podávána zcela nedůvodně. Typicky se můžeme setkat například s ryze subjektivizovaným hodnocením důkazů ze strany dovolatele, přičemž napadené rozhodnutí kýženým extrémním rozporem objektivně zatíženo není. Zde je třeba zdůraznit, že zmiňovaný rozpor musí být skutečně velmi značný, tzn. závěry soudu musí postrádat jakoukoliv racionální či logickou oporu v provedeném dokazování a musí být zjevným projevem svévole hodnotícího orgánu.^[6]

Pokud odsouzený v dovolání namítá, byť třeba oprávněně, tzv. extrémní rozpor, a chce být v dovolacím řízení úspěšný, musí velmi pregnantně popsat, v čem tento rozpor spatřuje, nejlépe s odkazem na příslušné části spisového materiálu^[7], neboť u dovolání je zvýrazněn princip vázanosti soudu podaným opravným prostředkem, resp. vytýkanými nedostatky.^[8]

Z výše uváděného vyplývá, že i když se v praxi stále můžeme setkat s tím, že Nejvyšší soud bez dalšího dovolání podané z důvodů skutkových a procesních námitek odmítne s odůvodněním, že takové důvody nekoincidují s dikcí ustanovení § 265b tr. řádu, což by vzhledem ke své vlastní judikatuře dnes již neměl^[9], tak pokud jde o nápravu závažných skutkových a procesních pochybení, dovolání již není jen nutným krokem před podáním ústavní stížnosti, nýbrž představuje efektivní nástroj k nápravě těchto vad, což je stav nepochybně žádoucí. To už jen kvůli tomu, že Ústavnímu

soudu v zásadě nepřisluší přehodnocovat dokazování, které provedly obecné soudy.[10]

Kromě výše uvedeného je odsouzenými dále mnohdy uplatňován důvod vymezený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu, kdy dovolatel namítá, že mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští či mu byl uložen trest ve výměře mimo zákonem stanovenou trestní sazbu na trestný čin, pro který byl odsouzen. V souvislosti s tím je třeba zmínit, že někdy se můžeme v praxi setkat s tím, že dovolatelé často namítají nepřípustnost uloženého trestu podle důvodů uvedených pod písmenem g) předmětného ustanovení, což je postup nesprávný, byť uložení trestu, který zákon nepřipouští, je samozřejmě také nesprávným právním posouzením ve smyslu daného ustanovení.

Dovolací důvody subsumovatelné pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. řádu pak mohou spočívat například v tom, že dovolateli byl uložen trest, který zákon nezná, nebo došlo k uložení trestu, aniž by k tomu byly splněny zákonné podmínky, nebo může jít o uložení několika trestů vedle sebe, jejichž uložení toliko kumulativně je ze zákona vyloučeno.

Dále sem patří případy, kdy druh trestu odpovídá dikci zákona, avšak jeho výměra již nikoliv. Může se jednat jak o překročení trestní sazby, tak rovněž o její „podstřelení“.[11] Nejvyšší soud však odmítá přezkum dovolání odsouzených, která jsou podávána ve smyslu předmětného ustanovení z důvodu námitek týkajících se nepřiměřenosti trestu.[12] Pokud jde ještě o (ne)priměřenost trestu odnětí svobody, odsouzenými je nezřídka v dovolání namítáno, že soudy měly v jejich případě aplikovat postup podle ustanovení § 58 tr. zákoníku, tedy že mělo dojít k mimořádnému snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby. Nejčastějším argumentem v tomto směru bývá, že mělo být postupováno ve smyslu ustanovení § 58 odst. 1 tr. řádu. To má následující znění. *Má-li soud vzhledem k okolnostem případu nebo vzhledem k poměrům pachatele za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody trestním zákonem stanovené bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze dosáhnout nápravy pachatele i trestem kratšího trvání, může snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby tímto zákonem stanovené.*[13]

Vzhledem k obsahu citovaného ustanovení se lze domnívat, že se jedná o specifický nástroj, který by měl být užíván jen ve výjimečných případech.[14] Dále je zřejmé, že aplikační podmínky jsou v daném ustanovení vymezeny poměrně obecně a je třeba jejich dalšího výkladu. Podle konstantní judikatury Nejvyššího soudu je k aplikaci daného ustanovení nezbytné naplnění tří podmínek, a to kumulativně. Základem je existence konkrétních okolností případu nebo poměrů pachatele (I.), což považují za poměrně vágní formulaci. Nutno však dodat, že taxativní výčet v tomto případě nepřichází v úvahu. Tyto zvláštní okolnosti pak musí odůvodňovat to, že užití nesnížené trestní sazby by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné (II.) a nápravy pachatele lze dosáhnout trestem kratšího trvání (III.).[15]

Na základě výše uvedeného se domnívám, že aplikace institutu mimořádného snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby ve smyslu ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je značně individuální záležitostí odvíjející se od názoru toho kterého soudu (soudce), neboť podmínky aplikace nejsou jasně dané a každá lidská bytost je při vnímání tzv. zvláštních okolností a poměrů na straně pachatele ovlivněna vlastním subjektivním vnímáním objektivní reality vnějšího světa. Jinak řečeno, například někdo může péči o jedno nezletilé dítě považovat za okolnost ve smyslu předmětného ustanovení, jiní mohou za takovou okolnost považovat až ty případy, kdy pachatele takto pečuje o větší množství osob.[16] Aplikace ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je tedy do značné míry věcí vlastního právního názoru, který je korigován, směřován a ovlivňován judikaturou Nejvyššího soudu.[17]

Shora bylo uvedeno, že podat dovolání ve prospěch odsouzeného pro nepřiměřenost trestu prakticky není možné. Dle judikatury není vůbec přípustné ani to, aby odsouzený namítal nepoužití ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku,[18] avšak v opačném případě, tedy při nesprávné aplikaci ust. § 58 tr. zákoníku ve prospěch obžalovaného, samozřejmě včetně odstavce prvního předmětného ustanovení,

státní zástupce takovou možnost má.^[19] Dovolání odsouzeného podané z důvodu neaplikování institutu ve smyslu ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je tedy bez dalšího odmítnuto podle ustanovení § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu, zatímco dovolání státního zástupce z důvodu nesprávné aplikace mimořádného snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby je obecně přípustné, jelikož jde o případ, kdy byl uložen trest, aniž by k tomu byly splněny zákonné podmínky.^[20] Fakticky se ale nejedná o nic jiného než o akceptaci dovolání státního zástupce z důvodu neproporcionality trestu z důvodu jeho přílišné mírnosti založené na subjektivní interpretaci obecných kritérií vymezených v ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku. Nepřiměřenost trestu při aplikaci ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku, tak lze řešit prostřednictvím dovolání, avšak nikoli oběma směry a oběma stranami. Touto možností disponuje pouze jedna z hlavních stran trestního řízení, což považuji za stav nežádoucí.

Totíž už na první pohled se takový přístup jeví jako nelogický a evokuje podezření na možný nesoulad s ústavním pořádkem, konkrétně právem na přístup k soudu (čl. 36 Listiny) a právem na účinný prostředek nápravy (např. čl. 47 Listiny práv EU či čl. 13 Úmluvy). Do jisté míry je rovněž možno takový stav považovat za nesouladný s principem rovnosti v příležitostech.

Proto trvám na tom, že pokud v zákoně existují, a z judikatury vyplývají, omezení práva na přístup k soudu v rámci řízení o dovolání pouze u osob, proti kterým se trestní řízení vede, jedná se model nesprávný, neboť taková omezení by měla platit obdobně pro všechny dotčené subjekty, nebo by naopak neměla platit vůbec.

JUDr. Ivo Polanský

DBK PARTNERS®

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

[DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s.r.o.](http://dbkpartners.cz)

Vinohradská 938/37
120 00 Praha 2

Tel.: +420 244 912 463

Fax: +420 244 912 803

e-mail: ak@dbkp.cz

^[1] Po značnou část existence dovolání Nejvyšší soud trvá na tom, že dovolání je specifickým mimořádným opravným prostředkem, který je určen k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. řádu. Nejvyšší soud v minulosti několikrát uvedl, **že skutkový stav, který byl zjištěn nalézacím, příp. odvolacím soudem, je pro Nejvyšší soud nedotknutelný a pokud se objeví dovolání, jenž se opírá o námitku nesprávných skutkových zjištění, která mají mít za výsledek vady právní, musí být takové dovolání odmítnuto, jelikož nesplňuje zákonné dovolací důvody.** V tomto směru Nejvyšší soud argumentoval také tím, že v řízení o dovolání nemůže být další soudní instancí přezkoumávající skutkový stav věci, jelikož by se tím dostal do postavení soudu prvního stupně, který je soudem jak zákonem určeným, tak především nejlépe způsobilým ke zjištění skutkového stavu věci. Popř. do postavení soudu druhého stupně, který může skutkový stav korigovat prostředky k tomu určenými zákonem. Z původního výkladu předmětného

dovolacího důvodu Nejvyšším soudem je tedy zřejmé, že **dovolání podané podle § 265b odst. 1, písm. g) tr. řádu, je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů.** Nejvyšší soud tedy obecně vzato v dovolání nechce akceptovat vady, byť třeba závažné, které spočívají například v hodnocení důkazů, neboť v takovém případě by se jednalo o námitky vadné aplikace předpisů trestního práva procesního (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2002, sp.zn. 3 Tdo 810/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2003, sp.zn. 3 Tdo 437/2003, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2004, sp.zn. 6 Tdo 141/2004 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 12. 2005, sp.zn. 5 Tdo 1404/2005). **K tomu je nutno uvést, že nastíněný výklad Nejvyššího soudu dokonce i Nejvyšší státní zastupitelství považuje za restriktivní** (viz Výroční zpráva NSZ z roku 2002, 68 s.). Tento přístup byl pak do jisté míry prolomen pod vlivem judikatury Ústavního soudu, jak je uvedeno níže.

[2] V rámci reakce na některé důvodné ústavní stížnosti týkající se shora uvedeného restriktivního výkladu dovolacích důvodů, přijal Ústavní „pilotní“ rozhodnutí, podle kterého **se dovolací řízení v žádném svém stádiu nenachází mimo ústavní rámec pravidel spravedlivého procesu vymezeného Úmluvou a Listinou.** Ústavní soud zastává názor, že **čl. 6 odst. 1 Úmluvy** obsahuje procesní ustanovení, s nimiž musí být ustanovení tzv. „jednoduchého“ procesního práva interpretována souladně, a to včetně těch ustanovení trestního řádu, která vymezují dovolací důvody uvedené v ust. **§ 265b tr. řádu.** Dle názoru Ústavního soudu proto neobstojí námitka nedostatku kompetence dovolacího soudu zabývat se dovoláními podanými z jiných důvodů, než jsou důvody vyplývající z Nejvyšším soudem ČR aplikovaného výkladu tr. řádu, **neboť základními závaznými kompetenčními normami jsou taktéž pro Nejvyšší soud čl. 4 a čl. 95 Ústavy, které zavazují soudní moc k ochraně základních práv (viz náleží Ústavního soudu ze dne 18. 8. 2004, sp.zn. I. ÚS 55/04).** Takový názor představuje průlom do Nejvyšším soudem uznávané koncepce dovolání a judikatura Ústavního soudu tak otevřela dveře odsouzeným, jejichž rozhodnutí je zatíženo taktéž procesními vadami.

[3] Zákon č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

[4] Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp.zn. 4 Tdo 1285/2013-34.

[5] Snad nejčastějším argumentem dovolatelů je ten, že soudy nerespektovaly princip presumpce nevinny (a pravidlo in dubio pro reo) při hodnocení důkazů (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp.zn. 4 Tdo 1489/2016-55, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp.zn. 6 Tdo 191/2018-94, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 5. 2009, sp.zn. 3 Tdo 476/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2009, sp.zn. 3 Tdo 1301/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp.zn. 3 Tdo 1285/2017 či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2018, sp.zn. 4 Tdo 84/2018-40).

[6] Viz náleží Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp.zn. III. ÚS 177/04 nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2016, sp.zn. III. ÚS 3137/2016.

[7] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2014, sp.zn. 6 Tdo 56/2014-19.

[8] JELÍNEK, J. a kol: Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání podle stavu ke dni

1. 3. 2018. Praha: Leges, 2018, 682 s.

[9] Při takto uplatněných námitkách by měl Nejvyšší soud dovolání odmítnout s odkazem na ust. § 265i odst. 1 písm. e) tr. řádu, příp. jej zamítnout ve smyslu ust. § 265j tr. řádu.

[10] Srov usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2005, sp.zn. I. ÚS 152/05.

[11] Viz SEKVARD, O. Dovolání 1. vydání. Nakladatelství Orac. 2004. 64 s.

[12] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sp.zn. 6 Tdo 182/2018-23.

[13] Zákon č. [40/2009](#) Sb. Trestní zákoník.

[14] Nejvyšší soud k tomu v rozhodnutí ze dne 22. 11. 2017, sp.zn. 8 Tdo 1301/2017-27 uvádí, že **mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby podle § 58 odst. 1 tr. zákoníku je výjimkou, a proto je nutné respektovat výjimečný charakter tohoto ustanovení a používat ho pouze v případech, kdy lze přesvědčivě dovést splnění všech podmínek uvedených v tomto ustanovení, a že se nejedná o souhrn jakýchkoliv polehčujících okolností, ale pouze takových, které se v dané kvalitě nebo kvantitě u konkrétního trestného činu běžně nevyskytují a výrazně snižují závažnost trestného činu.**

[15] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 2016, sp.zn. 11 Tdo 15/2016-62.

[16] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp.zn. 8 Tdo 550/2014-38.

[17] V daném ohledu lze poukázat např. na argumentaci nejvyššího soudu z rozhodnutí RT 24/2015 sb. rozh. tr., kde tento soud uvádí následující. *Způsob, jímž odvolací soud vyhodnotil poměry obviněného, není též možné považovat za výsledek objektivního posouzení se zřetelem na požadavky kladené na tuto okolnost podmiňující užití ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku, protože v tom, že prognóza jeho resocializace je dobrá, jakož i že dlouhodobě žije v České republice, ač jeho rodina včetně nezletilého syna, na jehož výživu zasílá z platu jen částku velmi malou, žije na S., a že má problémy s placením hypotéky, nesvědčí o žádných mimořádně nepříznivých poměrech. Naopak z nich lze dovést, že se obviněný pobýtem mimo svou rodinu v jistém směru zbavuje odpovědnosti jak za výchovu syna, tak za tíži nedostatku finančních prostředků, kdy ve středu těchto problémů ponechává svou manželku. Navíc, jak soudy zjistily, je zdravý, netrpí žádným onemocněním, které by mu bránilo nést větší zátěž konkrétní zodpovědnosti, a nejsou na jeho straně ani žádné jiné mimořádné skutečnosti, které by jej oproti jiným obviněným při výkonu trestu odnětí svobody nejméně v trvání pěti let diskvalifikovaly. Všechna takto rozvedená zjištění a konkrétně prokázané skutečnosti rozhodně nesvědčí o tom, že by byly naplněny podmínky vymezené v ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku, ale naopak svědčí ve prospěch závěrů, k nimž dospěl soud prvního stupně, který ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku neaplikoval a konstatoval, že pro takový postup neshledal v projednávané věci potřebné okolnosti.*

[18] Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2018, sp.zn. 6 Tdo 154/2018-65

[19] Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2017, sp.zn. 8 Tdo 1301/2017-27.

[20] Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp.zn. 4 Tdo 1306/2013-25.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)